

обов'язкового державного соціального страхування ...».

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України цілком слушно зауважує, що: «Зазначена ініціатива суперечить основному принципу збору та ведення обліку єдиного внеску щодо обов'язковості його сплати (стаття 3 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»). Пропозиція щодо зарахування цих періодів роботи до страхового стажу без сплати страхових коштів до Пенсійного фонду не узгоджується з принципом загальнообов'язкового державного пенсійного страхування стосовно «рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (стаття 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування») [10].

Зазначимо також, що реалізація запропонованої ініціативи порушує один з наріжних принципів соціального страхування – принцип платності, який разом солідарністю та еквівалентністю відшкодування складає триєдиний страховий принцип. Простіше кажучи: нема внесків – нема страхового захисту.

Отже, незважаючи на удавану справедливість ініціативи, вона не може бути підтримана з огляду на основоположні засади страхування як інституту соціального захисту громадян.

Висновки. Проаналізовані новації проекту ТК в цілому не сприяють забезпеченню реалізації передбачених Конституцією України трудових прав і гарантій працівників та створенню сприятливих умов праці. Скоріше мова може йти про спробу зміщення зафіксованого у чинному КЗпП балансу інтересів працівників та роботодавців на користь останніх. Тому для збереження такого балансу доцільно:

1. Внести до статті 30 проекту ТК вимогу щодо обов'язкового прийняття роботодавцем за погодженням з профспілковим представником внутрішнього нормативного документу, що регламентує особливості контролю за працівниками з використанням технічних засобів.

2. Усунути штучне розмежування роботи на умовах ненормованого робочого часу та надурочної роботи, вилучивши статтю 153 з проекту ТК.

3. Вилучити пункт 2 статті 286 проекту ТК як такий, що суперечить основоположним засадам соціального страхування.

Список використаних джерел

1. Трудовий кодекс України (реєстр. № 1658 від 20.05.2015 р. доопрацьований) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.

2. Потіха А. Перспективи прийняття Трудового кодексу України / А. Потіха // Громадська думка про правотворення. – 2015. – № 3. – С. 13-18.

3. Чанишева Г. Реалізація прав людини у сфері праці та соціального забезпечення: проблеми теорії та практики [Електронний ресурс] / Г. І. Чанишева. – Режим доступу: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom9/16.pdf>.

4. Рябова Т. Соціальна відповідальність бізнесу як фактор збалансування ринку праці [Електронний ресурс] / Т. В. Рябова, Л. І. Шаша. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Tekhnichnij%20прогрес%20та%20ефективність%20виробництва/2015/25/СОЦІАЛЬНА%20ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ%20БІЗНЕСУ%20ЯК%20ФАКТОР.pdf.

5. Программа Европейского Союза Europe Aid для Российской Федерации. Трудовое и социальное право Европейского Союза: документы и материалы. – М.: «Права человека», 2005. – 98 с.

6. Шедяков В. Удосконалення трудових відносин як основа стійкості та розвитку громадянського суспільства / В. Є. Шедяков, О. А. Блінов, П. Д. Морозов; [за заг. ред. П.Д. Морозова]. – Київ : Задруга, 2014. – 318 с.

7. Щербак Н. Диференціація регулювання трудових відносин в Україні / Н. Ю. Щербук ; М-во освіти і науки України, Луц. нац. техн. ун-т. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2014. – 167 с.

8. Байрак Д. Правове регулювання комерційної таємниці в трудових відносинах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Байрак Дарія Володимирівна; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2014. – 18 с.

9. Сидоренко А. Зловживання правом суб'єктами трудових правовідносин: теоретико-практичне дослідження / А. С. Сидоренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2014. – 197 с.

10. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Трудового кодексу України (№ 1658 від 20.05.2014 р., доопрацьований) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&p_f3511=53221&pf35401=327070.

Л. М. Кузьменко
д-р екон. наук

М. О. Солдак
канд. екон. наук
м. Київ

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Останні події у політичному житті України продемонстрували суспільству важливість та актуальність проблеми міжрегіонального економічного співробіт-

ництва. Сумніви у міцності та цілісності простору країни мали під собою підстави вже протягом багатьох років. У науковій доповіді «Територіальний розвиток

та регіональна політика в Україні» відмічалось, що «...хоча центральна влада здійснює послідовні кроки у напрямі удосконалення регіональної політики, на жаль, на сьогодні в Україні залишаються невирішеними такі проблеми регіонального розвитку, як наявність відцентрованих тенденцій руху регіонів, які загострилися внаслідок низки невиважених рішень у суспільно-політичній і гуманітарній сферах» [1]. Цілковитим погоджуючись із значною роллю усіх сфер у збереженні цілісності країни зупинимось лише на соціальному та економічному аспектах.

За останні десятиріччя значно змінилися напрями міжрегіонального співробітництва, а теоретичним підходом до визначення його сутності присвячено багато наукових праць [2-7]. Ми погоджуємось з думкою вчених, які вважають, що поняття міжрегіональне співробітництво є ширшим за транскордонне, оскільки воно може поширюватись і на не прикордонні регіони. «Міжрегіональне співробітництво – взаємоузгоджена діяльність органів влади двох або декілька регіонів як усередині держави, так і за її межами, що спрямована на спільне вирішення питань економічного, соціального, культурного, екологічного розвитку даних територій із широким залученням місцевої спільноти» [2]. Міжрегіональне співробітництво слід розглядати як важливий фактор розвитку економіки і вирішення соціальних проблем. Воно передбачає виробничу кооперацію, безпосередній зв'язок підприємств і організацій, сумісну організацію торгівлі, надання послуг у сфері зв'язку, транспорту, будівництва.

Отже можна констатувати, що основою міжрегіонального співробітництва є торговельно-економічні відносини, які стають базою для соціальної, гуманітарної, культурної і інших сфер життєдіяльності.

Слід зазначити, що у процесі реформування економіки в Україні, було порушено зв'язки не тільки з колишніми республіками СРСР, але зв'язки усередині країни, що призвело наприкінці 90-х років ХХ століття до глибокого занепаду економіки регіонів. Помилковість політики, що проводиться, необхідність підсилення регулюючої ролі держави, у тому числі у розвитку міжрегіонального співробітництва, визнається більшістю вчених і практиків [7].

Звісно, що міжрегіональна галузева кооперація значно впливає на валовий регіональний продукт (ВРП) і виявляє особливу значущість для розвитку регіональної економіки. Проте останніми роками спостерігалась та посилювалась *диференціація регіонів за рівнем ВРП*. На рис. 1 представлено результати розрахунку індексу регіонального розвитку за ВРП на душу населення у 2004-2013 рр. Результати розрахунків представлено по групах: «Відносно розвинені регіони», «Регіони, які мають потенціал досягти відносно розвиненого рівня», «Недостатньо розвинені регіони»¹. Видно, що з 1996 р. кількість відносно розвинених регіонів скоротилася з 9 до 4, регіонів, які мають потенціал досягти відносно розвиненого рівня – з 12 до 4, натомість кількість недостатньо розвинених регіонів збільшилася у 4 рази (з 4 до 16) (рис. 1).

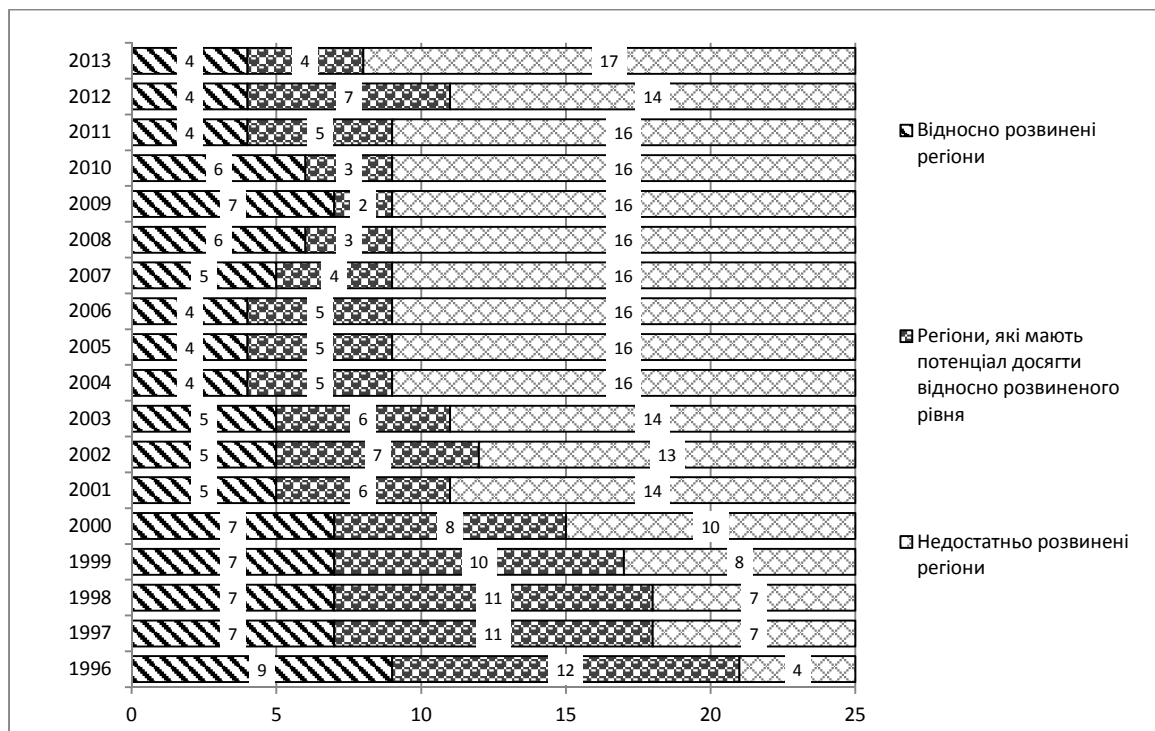

Рис. 1. Кількість регіонів за індексом регіонального розвитку у 1996-2013 рр., одиниць

Джерело: розраховано авторами за [9; 10].

¹ Індекс розвитку регіону за показником ВРП, обчислюється як співвідношення ВРП у розрахунку на одну особу в регіоні до величини ВРП у розрахунку на одну особу в Україні. При цьому умовно допускається, що ре-

гіони розподіляються за трьома групами: «Відносно розвинені регіони», у яких $I_i \geq 1$; «Регіони, які мають потенціал досягти відносно розвиненого рівня», у яких $0,75 \leq I_i < 1$; «Недостатньо розвинені регіони» з $I_i < 0,75$.

У 2014 р. соціально-економічний розвиток регіонів характеризувався подальшим зменшенням промислового виробництва. Його обсяги скоротилися у 16 регіонах: від 0,5% в Одеській області до 42,0% у Луганській. Менший спад промислового виробництва зафіксовано у м. Києві (на 14,3%), Сумській (на 12,1%), Дніпропетровській (на 7,7%), Полтавській (на 7,2%) областях [8, с.5]. Таке, перш за все, пов'язано із ситуацією на Донбасі. Маємо катастрофічне скорочення виробництва, порушення господарських зв'язків.

На фоні падіння промислового виробництва, асиметричного розвитку регіонів значно ускладнюються *процеси бюджетного вирівнювання*, про територіальний аспект яких свідчить частка трансфертів у загальному обсязі доходів бюджетів регіонів. На рис. 2 представлена динаміка перерахування трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів. Найбільшу питому вагу у загальному обсязі трансфертів мають дотації вирівнювання, обсяги яких зросли на 11,5% за період з 2004 по 2014 р. Данні діаграми вказують на те, що найменшу питому вагу має показник «інші трансферти», до якого включаються субвенції на компенсацію витрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок надання пільг, встановлених державою, а також субвенцій на виконання інвестиційних проектів. Частка

цього показника у 2014 р. була рекордно низькою – 5,6% проти 26,8% у 2006 р. Таким чином кошти, що централізуються у державному бюджеті, є основою, переважно, для нарощування обсягу дотацій.

Дотаційність місцевих бюджетів свідчить про неефективність чинної системи фінансового вирівнювання, надмірно централізоване збалансування місцевих бюджетів – не про створення рівних умов для життєдіяльності та розвитку на місцях, а про централізоване покриття розриву між доходами та видатками місцевих бюджетів. При цьому є очевидним, що місцеві бюджети недостатньо забезпечені власними фінансовими ресурсами. Система фінансового вирівнювання побудована за розподільчою схемою. Така система створює значні антистимули для розвитку економіки і не виконує завдань фінансового вирівнювання. Багаті регіони стають ще багатшими, бідні – порівняно біднішими, і відстань між ними постійно збільшується [11]. Це постійно спричиняє питання визначення «регіонів-донорів» та «регіонів-реципієнтів», а різні варіації відповідей на нього загострюють політичний конфлікт. І є доцільним замість політики дотаційного вирівнювання реалізовувати напрями використання власних ресурсів, підвищення економічної активності саме регіонів для забезпечення соціально-економічного розвитку території.

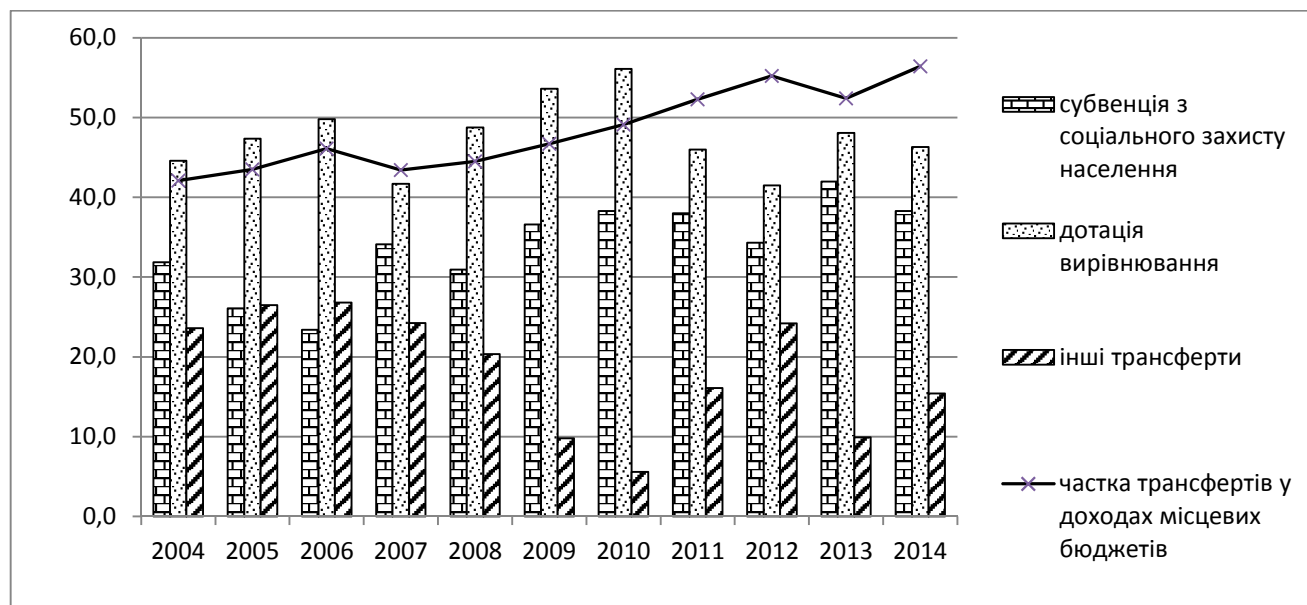

Рис. 2. Динаміка перерахувань трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів, %

Джерело: розраховано авторами за [13;14].

Дані за структурою дотаційності регіонів надаються вкрай нерегулярно. За браком більш актуальної статистики та виходячи з того, що загальна частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів не скоротилась, а навпаки зросла, можна навести данні за 2009 р. Так, частку трансфертів у загальному обсязі доходів бюджетів до 10% мав лише бюджет м. Києва, від 10 до 30% – бюджет м. Севастополя, від 30% до 40% мали лише 2 регіони – Донецька (37%) та Дніпропетровська (33%) області, від 40 до 50 % – 6 регіонів (Автономна республіка Крим (49%), Запорізька (44%), Київська (44%), Луганська (49%), Одеська (46%), Харківська

(46), від 50 до 60% – 3 регіони (Полтавська (50%), Миколаївська (56%), Сумська (58%), від 60% до 70% – 10 регіонів (Вінницька (65%), Житомирська (66%), Івано-Франківська (69%), Кіровоградська (63%), Львівська (60%), Рівненська (69%), Херсонська (66%), Хмельницька (67%), Черкаська (60%), Чернігівська (63%)), більш ніж 70% – 4 регіони (Волинська (72%), Закарпатська (74%), Тернопільська (74%), Чернівецька (70%)). [12]. Такі значення досягнуті не лише за рахунок дотацій вирівнювання, а й за рахунок цільових відрахувань регіонам (субсидій та субвенцій). Цільові соціальні трансферти не мають явної функції,

що вирівнює. Однак частка категорій пільговиків за населенням регіонів розрізняється, залежно від особливостей кожного регіону. У результаті соціальні трансферти розподіляються за регіонами нерівномірно, а їх питома вага у загальному обсязі трансфертів зростає (з 31,8% у 2004 р. до 38,3% у 2014 р.).

Слід відмітити, що, починаючи з 2009 р., план по доходах в місцевих бюджетах не виконується. Наприклад, у вересні 2014 р. надходження до місцевих бюджетів були на рівні вересня 2011 р. [8, с. 9].

Структура промисловості регіонів багато в чому визначає їх **торгівельні зв'язки**. За роки незалежності України в промислових регіонах відбулося закріплення сировинної спеціалізації виробництва. При цьому така продукція переважно орієнтована на зовнішній ринок, що не сприяло закріпленню торговельних зв'язків між регіонами України за виключенням міжрегіонального руху енергоносіїв та іншої сировинної номенклатури.

В останні роки спостерігається низька конкурентоспроможність регіонів на зовнішніх ринках, відбулося розбалансування внутрішнього ринку, економічного обміну між регіонами, значне скорочення випуску за рахунок галузей, які виготовляли продукцію кінцевого споживання (в першу чергу — машинобудування). Тісні економічні зв'язки зберігалися лише між областями, де сконцентрована металургійна, вугільна промисловість України та все необхідне для їх функціонування — Донецькою, Дніпропетровською, Запорізькою та Луганською. Та це відбувалося ще до подій

на Сході, а тепер і такі стосунки порушено. Залишилися деякі господарські зв'язки, які очолює великий бізнес, що може впливати на економіку взагалі і політику. Кардинальна зміна структури власності, яка вплинула на диференціацію економічного розвитку на регіональному рівні внаслідок упровадження нових форм господарювання та зменшення частки державного сектору економіки, призвела до неможливості безпосереднього адміністративного впливу органів місцевої влади на суб'єкти господарювання та втрати важелів прямого втручання влади в їхню діяльність. Отже можна зробити висновки, хто й де здійснює визначальний вплив на економіку та міжнародні зв'язки регіону [15]. Так, географічна структура експорту промислової продукції Донецької області багато в чому визначається місцезнаходженням підприємств ВАТ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ»: металургійного дивізіону (Ferriera Valsider SpA, Metinvest Trametmetal SpA (Італія), Promet Steel AD (Болгарія), Spartan UK (Великобританія), гірничовидобувного дивізіону (United Coal Company, LLC (США), об'єктів збутової мережі (Росія, Латвія, Сербія, Брюссель, Туніс, Ліван, Сінгапур, Китай, Канада, Домініканська республіка)¹.

У таблиці наведено обсяги експорту товарів двох східних областей та однієї західної до країн СНД, Європи та інших країн світу. Обсяг експорту Львівської області до країн СНД значно менше, ніж Донецької та Луганської областей. Слід відмітити, що останніми роками (до 2014 р.) Донецька область стала більш експортувати сировини та продукції до європейських країн ніж до країн СНД.

Таблиця

Географічна структура експорту товарів Донецької, Львівської та Луганської областей у 1996-2014 рр.

Роки	Країни СНД			Інші країни світу			Європа		
	Донецька	Львівська	Луганська	Донецька	Львівська	Луганська	Донецька	Львівська	Луганська
1996	826,6	160,2	243,8	1684,4	115,4	300,4	432,7	100,5	180,6
2000	667,6	70,0	130,4	2289,4	224,7	550,8	674,5	175,1	310,3
2005	2108,8	122,8	458,2	6113,0	499,4	1709,4	1810,9	442,8	770,0
2010	3404,6	212,6	2338,8	9720,3	761,7	985,5	3566,7	628,8	559,0
2013	4075,0	316,2	1545,6	8333,6	974,7	1998,0	3248,2	889,6	1330,3
2014	2008,1	251,2	в/д	6394,9	1053,9	в/д	2699,1	958,5	в/д

Джерело: складено авторами за [16;17;18].

Структурні зрушення в економіці регіонів сприяють переміщення робочої сили як між регіонами України так і за її межі. Обсяги **міграції населення** є важливим показником у дослідженні інституціональних особливостей розвитку регіонів. В тих регіонах, де показник створеної валової доданої вартості є низьким з причин зниження економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, яке є однією з основних галузей, де відбувається зменшення обсягів прибутку і амортизаційних відрахувань — основних джерел власних інвестиційних проектів через падіння виробництва, населення є орієнтованим на виживання, а

іноді — пошуки роботи за кордоном. Тут широко використовуються механізми соціальної економіки, тобто взаємодопомоги, підтримки домогосподарств по каналах соціальних мереж.

Рівень участі населення працездатного віку у трудових міграціях (питома вага трудових мігрантів у загальній чисельності відповідної вікової групи) коливається від майже нульових значень у деяких північних, центральних та південних регіонах до понад 30% на Закарпатті. Загалом величина цього показника зменшувалася в напрямку із заходу на схід (рис. 3), дещо підвищуючись на крайньому сході (у Луганській обла-

¹ Офіційний сайт ВАТ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ». — Режим доступу: <http://www.metinvestholding.com/ru/about/contact>.

сті). Більш ніжчі значення рівня участі у трудових міграціях фіксуються у зонах впливу великих поліфункціональних міст, у першу чергу в регіонах, прилеглих до столиці України, її найбільшого міста – Києва, а також у самому Києві [19].

Збройний конфлікт на Донбасі вніс свої жорсткі корективи до міграційного руху населення всередині країни. Відбувається нерегульована трудова міграція.

Рис. 3. Територіальна диференціація рівня участі населення працездатного віку у трудових міграціях [19]

Регіональні інтеграційні тенденції можуть розглядатися в аспекті формування **кластерних стратегій розвитку регіонів**. Кластерний підхід вважається однією з ефективних форм регіонального розвитку, який дає синергетичний ефект інтенсифікації регіональної промисловості та бізнесу, підвищення рівня життя населення. Створенню кластерів можуть сприяти ефективні інтеграційні процеси, які дозволяють формувати та розвивати стійкі партнерські відносини між соціально-економічними суб'єктами, обмінюватися досвідом, здійснювати взаємодію бізнеса – влади – науки – освіти. У міжрегіональному співробітництві інтегруючий характер кластеру полягає у можливості реалізації регіональної стратегії, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, а отже і держави в цілому, на формування оптимальної галузевої структури, освоєння інноваційної моделі регіонального розвитку, підтримку малого і середнього бізнесу, на розвиток регіональної інфраструктури. Основу інтеграційної стратегії складає розробка принципів формування об'єднань на основі довгострокових цілей розвитку, виявлення факторів об'єднання, визначення ознак класифікації об'єднань, а також створення організаційного та економічного механізмів інтеграції. Засоби щодо розвитку кластерів мають на увазі підсилення зв'язків між учасниками кластерів для забезпечення доступу до нових технологій та знань,

зовнішнього ринку, розподілу ризиків, залучення інвестицій. Такі узгоджені дії сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності регіонів [20, 21, 22].

У той же час прикладів створення та функціонування міжрегіональних кластерів зовсім не багато. Один із них – міжрегіональний агропромисловий кластер «Easten Food Technologies plus», який було створено групою різних компаній як додатковий інструмент для ведення бізнесу.

Слід додати, що у світовій практиці існує незначна кількість суб'єктів держав, які мають формальні компетенції у сфері міжнародної діяльності, і ступінь їх участі у міжрегіональному співробітництві відрізняється і часто залежить від рівня регіональної самосвідомості та внутрішньополітичного контексту. Міжрегіональне співробітництво сприяє реалізації зовнішньої політики держави, формуванню нових вимірів для укріплення співробітництва між державами.

Реалізація міжрегіонального співробітництва потребує значних зусиль. Слід брати до уваги об'єктивні протиріччя при внутрішньому розподілі повноважень між рівнями влади з метою необхідності підвищення ефективності управління. Регіональне співробітництво має враховувати регіональну специфіку – промислово розвинуті, ті, що мають значні енергоресурси, столиця і великі міста, які акумулюють торговельні потоки і фінансові ресурси.

Асиметрію у розвитку регіонів можна пояснити двоїстим до них підходом. Хоча відносини між центром і областями (регіонами) будувалися за конституційним принципом, факт довірливих відносин існував, що і вносило асиметрію.

Міжрегіональне співробітництво означає і лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності для регіонів, які можуть самостійно, у рамках встановлених законодавством повноважень, виходити на міжнародний ринок, здійснювати відповідні зв'язки, залучати зарубіжні інвестиції. Але діяльність регіонів має бути спрямована у бік високотехнологічного вектора.

Розвиток міжрегіонального співробітництва як елементу вирішення багатьох питань територій неможливо без комплексного аналітичного дослідження умов та результатів його функціонування. Не існує єдиної методики оцінки та аналізу міжрегіональної співпраці. Так, методику оцінки розвитку міжрегіональних соціально-економічних зв'язків, що дозволяє проаналізувати внутрішньодержавну економічну інтегрованість України міжрегіональні торговельні взаємозв'язки викладено в роботі І. Сторонянської [3]. В роботі [23] представлено метод оцінювання ефективності міжрегіональної співпраці, який враховує рівень інтегрованості регіонів, рівень конкурентних переваг регіонів та аналіз синергетичного ефекту від міжрегіонального співробітництва. Однак, розрахунки за жодною з методик не представлено у зв'язку із відсутністю статистичної інформації щодо міжрегіональних потоків. Вітчизняна статистика не надає даних за показниками міжрегіональної торгівлі, руху капіталів та інвестицій, транспортних потоків.

Відносно до проблем просторової економіки достатньо успішно використовують модель Лоткі-Вольтерра. За допомогою такого інструменту оцінювалися ефекти переливу робочої сили між містом, що має столичний статус, із регіонів країни, прогнозувався її відтік [24]. Модель ілюструє взаємодію «хижак-жертва», у регіональній тематиці признаними є відносини «донор-рецепієнт». Традиційно такі відносини визначають перерозподіл коштів через державний бюджет до місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Автор роботи [25] пропонує ступінь економічної інтеграції визначати на основі валового регіонального продукту, а саме залежності зміни приросту ВРП кожної з територій від розмірів їх економік у попередній період. Звичайно, такий підхід вирішує проблему статистичного забезпечення проведення дослідження, оскільки ВРП є результуючим показником розвитку регіону, водночас залишає без уваги оцінку та аналіз міжрегіонального співробітництва, саме як торговельно-економічних відносин.

Отже, для активізації та повноцінного розвитку ефективного міжрегіонального співробітництва в Україні необхідним є вирішення завдання методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва. Для цього, насамперед, необхідним є вдосконалення обліку статистичної інформації, а саме представлення показників оцінки рівня інтегрованості регіонів (показники міжрегіональної торгівлі, міжрегіонального руху інвестицій, транспортних потоків).

Розвиток міжрегіонального співробітництва є стратегічним завданням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [26]. Документом

передбачається, що розвиток міжрегіонального співробітництва забезпечуватиметься в рамках виконання таких завдань:

створення умов для зміцнення зв'язків між регіонами та територіальними громадами;

розвиток інституційно-правових форм співробітництва територіальних громад;

розроблення та впровадження моделі міжрегіональної взаємодії, що базується на принципах взаємного посилення "центрів зростання";

нормативно-правове забезпечення стимулювання та створення механізму об'єднання ресурсів різних місцевих бюджетів з метою розв'язання спільних проблем розвитку територій;

сприяння виконанню угод щодо торговельно-економічного, науково-технічного та культурного співробітництва, розширення переліку регіонів-партнерів шляхом укладення відповідних протоколів намірів, виконання програм та планів заходів;

сприяння організації та проведенню форумів, зустрічей представників ділових кіл, презентацій, виставково-ярмаркових заходів, засідань за круглим столом тощо.

Ці стратегічні завдання мають якнайшвидше почати отримувати реалізацію в конкретних програмах та заходах. У сьогоденних реаліях уявляється можливим вживати такі заходи.

1. Ініціювання та підтримка на регіональному та національному рівні міжрегіональних інфраструктурних проектів, залучення коштів Державного фонду регіонального розвитку для участі у фінансуванні міжрегіональних програм (проектів) регіонального розвитку, що відповідають Державній стратегії регіонального розвитку та стратегіям розвитку регіонів. Це дозволить забезпечити умови для розвитку інтеграційних зв'язків.

2. Сприяння об'єднанню міст України для вирішення спільних проблем. Наприклад, в Англії діє Асоціація *Core Cities* ("Основні міста"), що об'єднує центри восьми адміністративних регіонів – Бірмінгем, Брістоль, Ліверпуль, Лідс, Манчестер, Ноттінгем, Ньюкасл і Шеффілд. Асоціація створена в 1995 році для формування спільної політики інтересів в інституціях Європейського Союзу без участі Лондона. *Core Cities* займаються налагодженням діалогу між містами і вирішенням проблем в галузі культури, транспорту і зв'язку, зайнятості, зміни клімату. В Україні багато шахтарських міст у Львівській, Донецькій, Дніпропетровській областях. Ці міста можуть об'єднуватися для вирішення спільних проблем, що стосуються децентралізації міського управління, зайнятості населення, реновації територій.

3. Розвиток транспортної інфраструктури. Однією з головних умов не тільки економічного розвитку країни, а й збереження внутрішньої єдності країни є її транспортний комплекс. Необхідність оптимізації транспортного сполучення для сталого економічного розвитку, зростання добробуту та розвитку міжрегіонального співробітництва є актуальним питанням, що визнається на вищому європейському рівні [27]. Зусилля транспортної політики держави мають бути зосереджені не тільки на розвитку транспортних відносин з ЄС у світі інтеграційних процесів, а, насамперед, на розвитку мережі транспортного сполучення між регіонами України.

Список використаних джерел

1. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні / НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». – Львів, 2015. – 204 с.
2. Бабінова О. Міжрегіональне співробітництво: зміст, форми, роль та проблеми реалізації в Україні [Електронний ресурс] / О. Бабінова // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 4(11). – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04\(11\)/11boopru.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04(11)/11boopru.pdf)
3. Сторонянська І. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку / І.Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2009. – 392 с.
4. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія / Н.Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
5. Державна регіональна політика України: особливості та регіональні пріоритети: монографія / З.С. Варналій, В.Є. Воротін, В.С. Куйбіда [та ін.]; за заг. ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 768 с.
6. Розвиток транскордонного співробітництва з новими державами-членами ЄС: наук. розробка / авт. кол.: В.М. Кривцова (наук. кер.), Д.В. Ягунов, С.К. Харчіков [та ін.]. – К.: НАДУ, 2008. – 56 с.
7. Ускова Т.В. Межрегиональное взаимодействие как фактор роста экономики: препринт [Електронний ресурс] / Т.В. Ускова, Е.В. Лукин. – Вологда: ИСЭРТРАН, 2013. – Режим доступа: <http://institutions.com/general/2487-mezhregionalnoe-sotrudnichestvo.html>.
8. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2015. – 92 с.
9. Статистичний збірник «Регіони України за 2014 рік» [за ред. О.Г. Осауленка] Ч. II / Державна служба статистики України. – Київ, 2014. – 732 с.
10. Статистичний збірник «Регіони України за 2014 рік» [за ред. О.Г. Осауленка] Ч. I / Державна служба статистики України. – Київ, 2014. – 299 с.
11. Данилишин Б. "Дорожня карта" для нового уряду: бюджетна федералізація і конституційні зміни інституцій [Електронний ресурс] / Б. Данилишин. – Офіційний сайт газети УНІАН. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/industry/727832-dorojnya-karta-dlya-novogo-uryadu-byudjetna-federalizatsiya-i-konstitutsiyi-zmini-institutsiy.html>.
12. Бюджет та економіка: основні тенденції 2010 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Econ/2009/budget&economy_Q4_2009_ukr.pdf.
13. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2009 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Econ/2009/budget&economy_Q4_2009_ukr.pdf.
14. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.
15. Данилишин Б. Регіоналізм в Україні: реальність і перспективи / Б. Данилишин. – Офіційний сайт газети Дзеркало тижня. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm__v_ukrayini_realnist_i_perspektivi.html.
16. http://donetskstat.gov.ua/statinform1/zed_balans_7.php.
17. http://www.lg.ukrstat.gov.ua/sinf/ves/ves0812_5.php.htm.
18. http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/year/2014/t109914_7.pdf.
19. Зовнішня трудова міграція населення України 2008 [стат. зб.] [Електронний ресурс] / Український центр соціальних реформ, Державний комітет статистики України. – Режим доступу: Офіційний сайт Державного комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
20. Буреш О.В. Интеграция региональных субъектов как потенциал формирования региональных кластеров / О.В. Буреш, М.А. Жук, А.В. Фролов // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2011. – №13 (132). – С. 88-93.
21. Татаркин А. Развитие экономического пространства на основе кластерных принципов / А. Татаркин, Ю. Лавриков, А. Высокинский // Федерализм. – 2012. – №1. – С.45 - 60.
22. Войнаренко М.П. Кластери в економіці: монографія / М.П.Войнаренко. – Хмельницький: ХНУ, ТОВ «Триада – М», 2011. – 502 с.
23. Герасимчук З.В. Методика аналізу ефективності міжрегіональних зв'язків / З.В. Герасимчук, О.М. Клімович // Бізнес-інформ. – 2014. – №9. – С. 72-76.
24. Балацкий Е.В. Синдром столичного мегаполиса в российском экономическом пространстве / Е.В. Балацкий, А.Б. Гусев // Пространственная экономика. – 2007. – №4. – С. 5-25.
25. Гусев А.Б. Стратегии экономического развития регионов России: системный кризис и новое экономическое пространство / А.Б. Гусев // Экономика региона. – 2013. – №4. – С. 220-236.
26. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.
27. Networks for peace and development: Extension of the major trans – European transport axes to the neighbouring countries and regions [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/ten/transport/external_dimension/doc/2005_12_07_ten_t_final_report_en.pdf.